

ИЗБОРНОМ ВЕЋУ ФИЛОШКОГ ФАКУЛТЕТА – БЕОГРАД

На основу Одлуке Изборног већа Филолошког факултета Универзитета у Београду бр. 3798/1 од 21. 12. 2011. године, а у складу са чланом 65 Закона о високом образовању Републике Србије, и чланом 116 Статута Филолошког факултета Универзитета у Београду, изабрана је Комисија за избор кандидата који су се јавили на конкурс за избор редовног професора за ужу научну област Српски језик, предмет Савремени српски језик (објављен у листу „Послови“ бр. 445 од 28. 12. 2011. године). Комисија подноси Изборном већу Филолошког факултета у Београду следећи

ИЗВЕШТАЈ

На конкурс за **редовног професора** за ужу научну област Српски језик, предмет Савремени српски језик, који је објављен у листу „Послови“ бр. 445 од 28. 12. 2011. године, пријавила се један кандидат, односно кандидаткиња – **др Душка Кликовац**, ванредни професор за предмет Савремени српски језик на Филолошком факултету у Београду.

I. БИОГРАФИЈА И АНГАЖМАН У СТРУЦИ

Др Душка Кликовац рођена је 1960. у Београду, где је завршила основну школу и гимназију. Дипломирала је на Филолошком факултету у Београду 1982. године, на групи Српскохрватски језик са општом лингвистиком. Магистрирала је на истом факултету 1984. године, одбравивши рад *Фонетска мотивисаност језичког знака (на материјалу ономастичких речи)*. Године 1996. докторирала је на Филолошком факултету у Београду с темом *Концептуализација и предлошка реализација садржавања (на примерима српскохрватског и енглеског језика)*.

Од 1983. до 1984. године радила је у Институту за српскохрватски језик САНУ, као основни обрађивач на *Речнику српскохрватског књижевног и народног језика*. Од 1984. до 1987. била је лектор за српскохрватски језик на Универзитету у Стразбуру (Француска), а школске 1990/1991. исти посао обављала је на Колумбијском универзитету у Њујорку (САД). Од 1987. године до данас ради на Филолошком факултету у Београду, најпре као асистент, затим доцент и ванредни професор на Катедри за српски језик и јужнословенске језике. Предаје предмете: Синтакса српског језика, Лингвистика текста и прагматика и Функционални варијетети српског језика, за студијске групе 01, 04, 05, 06, 26 и 36. За сваки од тих предмета написала је скрипта за студенте. На докторским студијама предаје предмет *Метафоре у мишљењу и језику*.

Од 2004. до 2008. била је уредник за језик часописа *Свет речи*, а од 2009. члан је редакције часописа *Књижевност и језик*. Члан је управе Друштва за српски језик Србије, Комисије за синтаксу Одбора за стандардизацију српског језика (за који је формулисала неколико одлука) и Савета за језик Радио-телевизије Србије.

Учествовала је у изради најновијих наставних програма за српски језик за 7. и 8. разред основне школе. Такође је била део радне групе која је обликовала Предлог образовних стандарда за основно образовање, за предмет Српски језик. Учествује у радној групи која пише стандарде за крај средњег образовања за предмет Српски језик.

Од избора за ванредног професора одржала је педесетак предавања по позиву. Она укључују предавања на семинарима за наставнике и професоре српског језика које организује Друштво за српски језик, као и на семинарима посвећеним српској језичкој култури и настави српског језика које организује Задужбина Илије М. Коларца. Године 2007. одржала је циклус предавања под насловом „О метафори“ у Задужбини И. М. Коларца.

II. Библиографија

Научни и стручни рад кандидаткиње др Душке Кликовац најбоље илуструје приложена обимна библиографија, као и преглед других научних, стручних и наставничких активности:

БИБЛИОГРАФИЈА

(1) До избора у ванредног професора

Књиге

1. (2000). *Semantika predloga – Studija iz kognitivne lingvistike*. Beograd: Filološki fakultet. Str. 445. (Прикази: Милка Ивић, у: *Јужнословенски филолог*, Београд, XVII, стр. 79–82; Катарина Расулић, у: *Књижевност и језик*, Београд, XLIX: 1–2, стр. 125–132; Ивана Антонић: „Језик је проводник, говор је материја, а мисао је светлост”. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, XLIV: 1–2, 2001, стр. 282–288) **M42=5, P13=5**
2. (2004). *Metafore u mišljenju i jeziku*. Beograd: Biblioteka XX vek. Str. 318. (Прикази: Рајна Драгићевић, у: *Књижевност и језик*, LI: 3–4, 2004, стр. 453–455; Milorad Radovanović: „О metafori u jeziku i lingvistici“, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, XVII: 1–2, стр. 491–495, Милка Ивић, у: *Јужнословенски филолог*, LXI, 2005, стр. 272–273) **M42=5, P13=5**

Студије и чланци

1. (Душка Петровић) (1983). „О фонетској мотивисаности језичког знака“. *Књижевност и језик*, XXX: св. 1–2, стр. 50–61. **M52=2, P62=1,5**
2. (1992). „НАУЧНА АРГУМЕНТАЦИЈА ЈЕ ПУТОВАЊЕ и друге метафоре“. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, XXXV: 2, стр. 179–184. **M24=4, P52=3**
3. (1995). „Метафоре – дословне и фигуративне“. *Научни састанак слависта у Вукове дане*, књ. 23/2, стр. 187–194. **M51=3, P61=2**

4. (1995). „Ври, штркља, кљечка: о фонетском симболизму у српскохрватском језику“. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, XXXVIII: 1, стр. 175–184. **M24=4, P52=3**
5. (1996). „Метафора као средство за разумевање текста“. *Српски језик*, I: 1–2, стр. 422–431. **M24=4, P52=3**
6. (1996). „О глаголском виду у српскохрватском језику из другог угла“. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, XXXIV: 1, стр. 135–139. **M24=4, P52=3**
7. (1997). „*Изокренута прича* Бранка Ћопића или о искуственој утемељености лексичких и граматичких категорија“. *Јужнословенски филолог*, књ. LIII, стр. 173–186. **M24=4, P52=3**
8. (1997). „Једна стилска вежба: говорите ли бирократски?“ *Језик данас*, бр. 3, стр. 2–7. **M52=2, P62=1,5**
9. (1997). „О узрочном значењу конструкције у+локатив“. *Наш језик*, XXXII: 1–2, стр. 26–37. **M51=3, P61=2**
10. (1997). „О метафорама за разумевање комуникације (на примеру из књижевног дела)“. *Школски час*, XV: 2, стр. 56–63. **M52=2, P62=1,5**
11. (1997). „О вишку речи у бирократском језику“. *Школски час*, XV: 4, стр. 62–68. **M52=2, P62=1,5**
12. (1998). „О значењу српског глаголског префикса *раз-* (когнитивно-лингвистички приступ)“. *Наш језик*, XXXII: 3–4, стр. 153–167. **M51=3, P61=2**
13. (1998). „О порукама 'Краља лава'“. *Школски час*, бр. 4, стр. 83–86. **M52=2, P62=1,5**
14. (1998). „О јавном језику (експлицитна категоризација именичких појмова)“. *Језик данас*, бр. 8, стр. 17–21. **M52=2, P63=1**
15. (1998). „Метафоре наше насушне“. *Свет речи*, бр. 6/7/8, стр. 35–37. **M53=1, P63=1**
16. (1999). „*Vežba iz teorije prototipa: značenjska struktura prideva deep.*“ [U zborniku] *O engleskom jeziku (Zbornik radova posvećen profesoru Ljubomiru Mihajloviću)*. Beograd: Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu, стр. 53–66. **M45=1,5, P23=1**
17. (1999). „Још о експлицитној категоризацији именичких појмова у јавном језику (Одговор на допис „О јавном језику, још једном” г. Рајка Буквића)“. *Језик данас*, бр. 10, стр. 10–12. **M52=2, P63=1**
18. (1999). „Превести – када је могуће (Закључак бр. 10 Одбора за стандардизацију српског језика)“. *Језик данас*, бр. 10, стр. 27–29. **M52=2, P63=1**
19. (2000). „Појмовне метафоре и семантика предлога: о једном апстрактном значењу предлога у с локативом“. *Јужнословенски филолог*, LVI: 1–2, стр. 521–528. **M24=4, P52=3**
20. (2000). „О значењским односима у оквиру творбене породице с кореном *пун*“. *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 29/1, стр. 185–196. **M51=3, P61=2**
21. (2000). „О језичким и бирократским чистунцима (Одговор на други допис г. Рајка Буквића)“. *Језик данас*, бр. 11, стр. 14–18. **M52=2, P63=1**

22. (2000). „У потрази за вршиоцем радње и носиоцем стања (о неким особинама бирократског језика)“. *Књижевност и језик*, XLVII: 1–2, стр. 13–20. **M52=2, P62=1,5**
23. (2000). „Терминологија у хомеопатији (Закључак бр. 15 Одбора за стандардизацију српског језика)“. *Језик данас*, бр. 12, стр. 26–27. **M52=2, P63=1**
24. (2001). „On the bureaucratization of Serbian“. *International Journal of the Sociology of Language (Serbian Sociolinguistics)* – M. Radovanović, R. A. Major, eds.), 151, pp. 111–164. **M22=5, P21=4**
25. (2001). „О појмовним и лексикализованим, откривачким и стваралачким метафорама (уз помоћ афоризама Душана Радовића)“. *Књижевност и језик*, XLVIII: 3–4, стр. 21–28. **M52=2, P62=1,5**
26. (2001). „О бирократизацији српског језика“. *Наш језик*, XXXIV:1–2, стр. 85–110. **M51=3, P61=2**
27. (2002). „Из проблематике функционалних стилова у српском језику“. *Књижевност и језик*, XLIX: 1–2, стр. 9–25. **M52=2, P62=1,5**
28. (2002). „О неким граматичким питањима из наставе језика у основној школи“. *Књижевност и језик*, XLIX: 3–4, стр. 309–315. **M52=2, P62=1,5**
29. (2002). „О различитим врстама префиксалног значења: лексичко и творбено значење префикса *раз-*“. [У зборнику] *Дескриптивна лексикографија стандардног језика и њене теоријске основе*, Нови Сад / Београд: САНУ / Матица српска / Институт за српски језик САНУ, стр. 185–194. **M14=4, P22=2**
30. (2002/2003). „О класификацији функционалних стилова у нашој стручној литератури (Извештај Комисији за корпус Одбора за стандардизацију српског језика)“. *Наш језик*, XXXIV: 3–4, стр. 272–275. **M51=3, P61=2**
31. (2003). „О важности појмовних метафора за проучавање лексикона српскохрватског језика“. *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 31/1, стр. 101–110. **M51=3, P61=2**
32. (2003). „Одреднице о раслојавању језика у лексикону *Српскохрватски језик*“. *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 32/3, стр. 173–189. **M51=3, P61=2**
33. (2003). „О metaforama u srpskom jeziku čiji je izvorni domen odnos SADRŽAVANJA“. [U zborniku] *Jezik, društvo, saznanje – Profesoru Ranku Bugarskom od njegovih studenata*, Beograd: Filološki fakultet, стр. 215–238. **M45=1,5, P23=1**
34. (2003). „Metafore u mišljenju i ponašanju“. *Reči...* [Referati sa Seminara *Ljudi govore*, održanog 9. i 10. XII 2002], Beograd: Institut za mentalno zdravlje, стр. 35–45. **M45=1,5, P65=0,5**
35. (2004). „О научном функционалном стилу (с анализом текста)“. *Књижевност и језик*, LI: 1–2, стр. 23–38. **M52=2, P62=1,5**
36. (2004). „О метафоричности у терминологији (на примеру термина који означавају постојање и стварање језичких варијетета)“. *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 33/3, стр. 147–155. **M51=3, P61=2**
37. (2004). „Да ли је људско биће исто што и хумано биће? (Одлука бр. 39 Одбора за стандардизацију српског језика)“. *Списи Одбора за стандардизацију*

српског језика, Београд, стр. 173–176. Прештампано у часопису *Језик данас*, бр. 19–20. **M52=2, P63=1**

38. (2005). „Једног пана око додне у аутном једобусу: о једној игри речима“. *Свет речи*, 19–20, стр. 26–30. **M53=1, P63=1**

39. (2005). „О неким проблемима у вези с писањем уџбеника за српски језик и о могућим решењима“. *Уџбеници српског језика – концепција и примена*, [додатак часопису] *Просветни преглед*, LXI: 2269 (19), 9. јун 2005, стр. 15–16. **M53=1, P63=1**

40. (2005). „О стилу Радосава Бошковића: комуникација са читаоцем“. *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 34/1, стр. 141–153. **M51=3, P61=2**

41. (2005). „О научном стилу Радосава Бошковића“. *Шести лингвистички скуп „Бошковићеви дани“*, Подгорица: ЦАНУ, 2005, стр. 403–430. **M14=4, P22=2**

42. (2005). „О бирократском језику: појам и термилошка решења“. *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 34/3, стр. 217–223. **M51=3, P61=2**

Прикази

1. (Душка Петровић) (1987). „Метафоре у свакодневном животу“ [приказ књиге: Lakoff, George, Mark Johnson, *Metaphors We Live By*, Chicago: University of Chicago Press, 1980]. *Књижевна реч*, 303–304, стр. 27. **P63=1**

2. (1990). „Mark Johnson: *The Body in the Mind: The Bodily Basis of Meaning, Imagination, and Reason*. Chicago: The University of Chicago Press, 1980“ [prikaz]. *Živi jezici*, knj. XXXII, sv. 1–4, str. 102–104. **P63=1**

3. (2001). „Проучавање језика (Интернационални зборник радова у част Ранка Бугарског)“ [приказ]. *Политика*, 10. март 2001, стр. IV Културног додатка.

4. (2001). “History and Perspectives of Language Study – Papers in Honor of Ranko Bugarski (ed. by Olga Mišeska-Tomić, Milorad Radovanović). Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2000” [приказ]. *Јужнословенски филолог*, LVII, стр. 87–95. **M26=1, P63=1**

5. (2001). „Неколико речи о једном уџбенику: Милија Николић, *Српски језик и култура изражавања за 7. разред основне школе* (треће издање), Завод за уџбенике и наставна средства, Београд 2000“ [приказ]. *Књижевност и језик*, XLVIII: 3–4, стр. 83–90. **M52=2, P63=1**

Уџбеници и приручници

1. (⁴2008/2009; прво издање 2002). *Граматика српског језика за основну школу*. Београд: Српска школска књига. (Прикази: Брборић, Вељко (2002). „Одличан граматички приручник“. *Књижевност и језик*, XLIX, 3–4, стр. 317–320; Николић, Љиљана (2003). „Мала школска граматика – џепна књига за сваког ђака“. *Школски час српског језика и књижевности*, год. XXI, бр. 1, стр. 125–127)

2. (као коаутор, са мр Љиљаном Николић и др Живојином Станојичићем) (⁵2003; прво издање 1996). *Језик и језичка култура за први разред средње школе*. Београд: Српска школска књига.

3. (као коаутор, са мр Љиљаном Николић и др Живојином Станојчићем) (³2003; прво издање 1997). *Језик и језичка култура за други разред средње школе*. Београд: Српска школска књига.
4. (као коаутор, са мр Весном Ломпар) (2005). *Збирка задатака из граматике српског језика за основну школу*. Београд: Српска школска књига / Службени лист СЦГ.

Уреднички и приређивачки послови

1. (са мр Катарином Rasulić уредила и написала предговор) (2003). *Језик, друштво, saznanje – Profесору Ranku Bugarskom од његових студената*, Београд: Filološki fakultet. **M49=1** (половина: **0,5**)
2. (као један од приређивача) (1998). *Српски језик кроз тестове* (Љ. Поповић, уредник). Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије. Уредила поглавље из стилистике.
3. (као један од уредника, са др Вељком Брборићем) ⁴2007; 1. издање 2003. године). *Тестови са пријемних испита из српског језика*. Београд: Филолошки факултет у Београду, Катедра за српски језик.

Учешће на научним скуповима

Симпозијум: НАСТАВА И УЧЕЊЕ СТРАНИХ ЈЕЗИКА (у организацији Друштва за примењену лингвистику), Ниш, октобар 1988. Реферат: *Глаголски аспект у настави српскохрватског језика као страног*.

23. МЕЂУНАРОДНИ САСТАНАК СЛАВИСТА У ВУКОВЕ ДАНЕ, Београд, септембар 1993. Реферат: *Метафоре – дословне и фигуративне*.

Симпозијум: ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК У НАУЦИ И НАСТАВИ, Београд, мај 1995. Реферат: *Вежба из теорије прототипа: значењска структура придева deer*.

26. МЕЂУНАРОДНИ САСТАНАК СЛАВИСТА У ВУКОВЕ ДАНЕ, Београд, септембар 1996. Реферат: *Изокренута прича Бранка Ћопића или о искуственој утемељености лексичких и граматичких категорија*.

29. МЕЂУНАРОДНИ САСТАНАК СЛАВИСТА У ВУКОВЕ ДАНЕ, Београд, септембар 1999. Реферат: *О семантичкој конкуренцији у оквиру творбене породице с кореном пун*.

МЕЂУНАРОДНИ НАУЧНИ СКУП О ЛЕКСИКОГРАФИЈИ И ЛЕКСИКОЛОГИЈИ „ДЕСКРИПТИВНА ЛЕКСИКОГРАФИЈА СТАНДАРДНОГ ЈЕЗИКА И ЊЕНЕ ТЕОРИЈСКЕ ОСНОВЕ”, Београд – Нови Сад, 10–12. априла 2001. Реферат: *О различитим врстама префиксалног значења: лексичко и творбено значење префикса раз-*.

31. МЕЂУНАРОДНИ НАУЧНИ САСТАНАК СЛАВИСТА У ВУКОВЕ ДАНЕ, Београд, 12–16. септембар 2001. Реферат: *О важности појмовних метафора за проучавање лексикона српског језика*.

ПЕТНАЕСТИ КОНГРЕС САВЕЗА СЛАВИСТИЧКИХ ДРУШТАВА ЈУГОСЛАВИЈЕ, Ниш, 11–13. октобра 2001. Реферат: *О појмовним и*

лексикализованим, откривачким и стваралачким метафорама (уз помоћ афоризама Душана Радовића).

„РЕЧИ...” (скуп у оквиру семинара „Људи говоре”), Београд, 9–10. децембар 2002. Реферат: *Метафоре у мишљењу и понашању*.

35. МЕЂУНАРОДНИ НАУЧНИ САСТАНАК СЛАВИСТА У ВУКОВЕ ДАНЕ, Београд, септембар 2004. Реферат: *О научном стилу Радосава Бошковића: комуникација са читаоцем*.

VI. mezinárodní balkanistické symposium, Брно, 25–27. априла 2005. Реферат: *О глаголу одрадити (семантички и социолингвистички аспект)*.

ШЕСТИ ЛИНГВИСТИЧКИ НАУЧНИ СКУП БОШКОВИЋЕВИ ДАНИ, Подгорица, 19–20. мај 2005. Реферат: *Научни језик професора Радосава Бошковића*.

„ЉУБАВ И ПСИХИЈАТРИЈА...” (скуп у оквиру семинара „Људи говоре”), Београд, 12. и 13. децембар 2005. Реферат: *Љубав и језик*.

Учешће у пројектима

1. 1996–2000, пројекат 05Т30, „Развојни процеси у савременом српском језику”, потпројекат: „Значењска структура српског језика”.
2. 2002–2005, пројекат 1748, „Терминолошка стандардизација лингвистичког описа савременог српског језика” (руководилац др Љубомир Поповић).
3. 2002–2005, пројекат 1743, „Интеракција између текста и речника” (руководилац др Душко Витас).

Учешће у комисијама за одбрану докторских дисертација и магистарских радова

Учествовала у једној комисији за одбрану докторске дисертације (Катарина Расулић, из области когнитивне семантике) и три магистарска рада (из области синтаксе и когнитивне семантике).

(2) Од избора у звање ванредног професора

Књиге

1. (2008). *Semantika predloga – Studija iz kognitivne lingvistike*. Beograd: Filološki fakultet (2. izdanje, dopunjeno registrima).
2. (2008). *Jezik i moć (Ogledi iz sociolingvistike i stilistike)*. Beograd: XX vek. Str. 346. (Приказ: Ивана Маринковић, у: *Наш језик*, XL/1–4, 2009, стр. 93–96.) **M42=5, P13=5**

Студије и чланци

1. (2006). „Андрићева *Лили Лалауна*: језичка игра или нешто више?” *Свет речи*, бр. 21–22, стр. 48–51. **M 53=1, P63=1**

2. (2006). „О врстама текстова у настави српског језика“. *Књижевност и језик*, LIII:1–2, стр. 99–110. **M52=2, P62=1,5**
3. (2006). „О глаголу 'одрадити' (семантички и социолингвистички аспект)“. *Studia balcanica bohemo-slovaca*, VI/2, стр. 991–1006. **M23=4, P52=3**
4. (2006). „О употреби показних речи у српском језику“. [У зборнику] *Когнитивнолингвистичка проучавања српског језика* (ур. П. Пипер), Београд: САНУ, стр. 125–141. **M14=4, P22=2**
5. (2006). „Конвенционалне менталне слике у настави српског језика“. *Књижевност и језик*, LIII: 3–4, 2006, стр. 267–277. **M52=2, P62=1,5**
6. (2006). „О метафоричкој концептуализацији неких апстрактних појмова из домена моралности“. *Српски језик*, XI: 1–2, стр. 103–114. **M24=4, P52=3**
7. (2007). „Предлошка значења у настави српског језика као страног: случај предлога у и на“. [У зборнику] *Српски као страни језик у теорији и пракси* (ур. М. Дешић), Београд: Филолошки факултет, Центар за српски као страни језик, 2007, стр. 47–63. **M33=1, P54=1**
8. (2007). „Љубав и језик“. *Љубав и психијатрија* [Referati sa seminara Ljudi govore, održanog 12. i 13. 12. 2005] (priredio Branko Ćorić), Beograd: Institut za neuropsihijatrijske bolesti „Laza Lazarević“, стр. 33–45. **M45=1,5, P65=0,5**
9. (2007). „О језичким варијететима насталим на основу медијума остварења (говор – писање) и о терминима који их означавају“. *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 35/3, 2007, стр. 101–127. **M51=3, P61=2**
10. (2008). „Шта је то метафора?“. *Књижевност и језик*, LV: 1–2, 2008, стр. 57–76. **M52=2, P62=1,5**
11. (2008). „О семантици текстуалних конектора у српском језику који се састоје од предлога месних значења и поименичене заменице *тај* (поред тога, уз то, насупрот томе, поврх тога, при томе, према томе, иза тога, на то)“. *Зборник Матице српске за славистику*, 73, Нови Сад, 2008, стр. 177–193. **M52=2, P62=1,5**
12. (2008). „О семантици и употреби предлога уз“. [У зборнику] *Семантичка проучавања српског језика* (ур. М. Радовановић, П. Пипер), Београд: САНУ, 2008, стр. 95–127. **M14=4, P22=2**
13. (2008). „Функционални стил или/и дискурс моћи: дескриптивни и критички приступ административном језику“. *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 36/3, 2008, стр. 101–113. **M51=3, P61=2**
14. (2008). „О стилским, идеолошким и утилитарним аспектима номинализације у српском језику“. *Јужнословенски филолог*, 64, 2008, стр. 177–188. **M24=4, P52=3**
15. (2009). „О презенту несвршених глагола за означавање будућих ситуација“. *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 38/1, 2009, стр. 57–71. **M51=3, P61=2**
16. (2009). „Прилог критичкој анализи конверзације: дискурс моћи у лекарској ординацији“. *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 38/3, 2009, стр. 33–80. **M51=3, P61=2**
17. (2009). „О употреби вицева у настави српског језика“. *Књижевност и језик*, LVI: 3–4, 2009, стр. 297–310. **M52=2, P62=1,5**

18. (2010). „О критичким приступима у српској лингвистици – садашње стање и перспективе“. [U zborniku] *Srpska lingvistika – Serbische Linguistik* (Herausgegeben von Christian Voss und Biljana Golubović), München / Berlin: Verlag Otto Sagner, 2010, 157–172. **M14=4, P22=2**
19. (2010). „Могу ли све заменице стати у једну табелу (Један предлог класификације заменица)“. *Књижевност и језик*, LVII: 1–2, стр. 35–44. **M52=2, P62=1,5**
20. (2010). „Неколико речи о заменицама у српском језику: предлог класификације и одговарајуће терминологије“. *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 39/3, 2010, стр. 73–84. **M51=3, P61=2**
21. (2010). „Језик, наука и политика“. *Политика*, 24. 9. 2009.
22. (2011). „О обради запете у новом издању *Правописа српског језика* (Матица српска, 2010), *Књижевност и језик*, LVIII: 12, стр. 115–124. **M52=2, P63=1**
23. (2011). „О месним клаузама у српском језику“. *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 40/3, стр. 47–72. **M51=3, P61=2**
24. (2011). „О обради интерпункције у старом и новом издању *Правописа српског језика* (Матица српска, 2010), *Књижевност и језик*, LVIII: 3–4, стр. 229–248. **M52=2, P63=1**
25. (2011). „О глаголу *требати*: теорија, употреба и норма“. *Наш језик*, XLII: 3–4, стр. 3–24. **M51=3, P61=2**

Реферати са научних скупова штампани у изводу

1. (2006). Душка Кликовац, „Предлошка значења у настави српског језика као страног: случај предлога у и на“, *Међународни научни скуп Српски као страни језик у теорији и пракси, књига резимеа*, Београд, стр. 9. **M34=0,5, P72=0,5**
2. (2008). Душка Кликовац, „О семантици текстуалних конектора у српском језику који садрже предлоге просторних значења (*пored тога, уз то, при томе, према томе* и сл.)“, *XIV међународен славистички конгрес, Охрид, Р. Македонија, 10–16 септември 2008, Зборник на резимеа, I том, лингвистика*, стр. 211. **M34=0,5, P72=0,5**
3. (2009). Душка Кликовац, „О употреби вицева у настави српског језика као матерњег“, *III конгрес „Примењена лингвистика данас: између теорије и праксе“*, *Књига сажетакa*, Нови Сад, стр. 57–58. **M34=0,5, P72=0,5**
4. (2009). Душка Кликовац, „О значењима и употреби потенцијала у савременом српском језику“, *Савремено изучавање српског језика и књижевности и словенских језика као матерњих, инословенских и страних – Књига резимеа*, Седамнаести конгрес Савеза славистичких друштава Србије (Сокобања, 18–20. септембар 2009. године), Београд, стр. 15. **M62=1, P72=0,5**
5. (2010). Душка Кликовац, „О ономотопејама и ономотопејским речима у настави српског језика као страног“, *Српски као страни језик у теорији и пракси II, књига резимеа*, Београд: Филолошки факултет, Центар за српски као страни језик, стр. 3. **M34=0,5, P72=0,5**

Уџбеници и приручници

1. (2006). *Српски језик за VIII разред основне школе*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
2. (2006). *Радна свеска уз уџбеник Српски језик и култура изражавања*. [У књизи] Душка Кликовац, Љиљана Бајић, Зона Мркаљ, *Радна свеска за српски језик у осмом разреду основне школе*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, стр. 7–70.
3. (2006). *Приручник за српски језик*. [У књизи] Душка Кликовац, Љиљана Бајић, Зона Мркаљ, *Приручник за српски језик и књижевност за осми разред основне школе*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 2006.
4. (2009). *Српски језик за седми разред основне школе*, Београд: Креативни центар, 2009.
5. (2009). *Радна свеска за српски језик – седми разред основне школе*, Београд: Креативни центар, 2009.
6. (као коаутор, уз др Симеона Маринковића) (2009). *Приручник за наставника – Уз Читанку и Српски језик (уџбеник и радну свеску) за седми разред основне школе*. Београд: Креативни центар.
7. (као члан радне групе) (2007). *Предлог образовних стандарда за крај обавезног образовања*. Београд: Министарство просвете и спорта Републике Србије / Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, 2007.
8. (2010, измењено издање). *Граматика српског језика за основну школу*. Београд: Креативни центар (1. издање изашло 2002, у издању Српске школске књиге).
9. (2010). *Граматика српског језика за основну школу*. Београд: Креативни центар [измењено издање књиге с истим насловом].
10. (2010–2011). *Српски језик и језичка култура за 8. разред основне школе*. Београд: Завод за уџбенике.
11. (2010). [У књизи] Душка Кликовац, Љиљана Бајић, Зона Мркаљ, *Радна свеска за српски језик и књижевност за 8. разред основне школе*, Београд: Завод за уџбенике.

Уреднички и приређивачки послови

1. (⁵2011) (са др Вељком Брборићем). *Тестови са пријемних испита из српског језика*. Београд: Филолошки факултет у Београду, Катедра за српски језик. Стр. 237.

Учешће на научним скуповима

САВРЕМЕНЕ ТЕНДЕНЦИЈЕ У НАСТАВИ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ, Београд, 7–8. април 2006. Реферат: *Конвенционалне менталне слике у настави српског језика као матерњег*.

СРПСКИ КАО СТРАНИ ЈЕЗИК У ТЕОРИЈИ И ПРАКСИ, Београд, 20–21. X 2006.

Реферат: *Предлошка значења у настави српског језика као страног: случај предлога у и на.*

37. МЕЂУНАРОДНИ НАУЧНИ САСТАНАК СЛАВИСТА У ВУКОВЕ ДАНЕ, Београд, 12–15. 9. 2007. Реферат: *О семантици и употреби предлога уз.*

38. МЕЂУНАРОДНИ САСТАНАК СЛАВИСТА У ВУКОВЕ ДАНЕ, Београд, 4–7. 9. 2008. Реферат: *О презенту несвршених глагола за означавање будућих ситуација.*

XIV МЕЂУНАРОДНИ СЛАВИСТИЧКИ КОНГРЕС, Охрид, 10–16. септембра 2008. Реферат: *О семантици текстуалних конектора у српском језику који садрже предлоге просторних значења (поред тога, уз то, при томе, према томе и сл.).*

Internationale Konferenz Serbian Linguistics: Setting the Agenda, Humboldt-Universität zu Berlin, Berlin, 11–13. 12. 2008. Реферат: *О критичким приступима у српској функционалној стилистици и социолингвистици – садашње стање и перспективе.*

17. конгрес Савеза славистичких друштава Србије, Сокобања, 18–20. септембар 2009. Реферат: *О значењима и употреби потенцијала у савременом српском језику.*

III међународни конгрес примењене лингвистике, Нови Сад, 31. 10. 2009 – 1. 11. 2009. Реферат: *О употреби вицева у настави српског језика као матерњег.*

Међународни научни скуп СРПСКИ КАО СТРАНИ ЈЕЗИК У ТЕОРИЈИ И ПРАКСИ II, Београд, 22–24. октобар 2010, Филолошки факултет, Центар за српски као страни језик. Реферат: „О ономатопејама и ономатопејским речима у настави српског језика као страног“.

Учешће у пројектима

1. 2006–2009, пројекат 148002, „Опис и стандардизација савременог српског језика“, потпројекат „Синтакса сложене реченице“ (руководилац др Предраг Пипер).
2. 2006–2009, пројекат 148021, „Теоријско-методолошки оквир за модернизацију описа српског језика“ (руководиоци др Љубомир Поповић, др Божо Ћорић).
3. 2010–2013, пројекат 178006, „Српски језик и његови ресурси“ (руководилац др Божо Ћорић).

Менторства

Од избора у звање ванредног професора под менторством Д. Кликовац одбрањена је једна докторска дисертација: Бојана Милосављевић, *Оговарање као говорни жанр свакодневне комуникације* – из прагматике, и два магистарска рада: Бојана Милосављевић, *Форме учтивости у српском језику (лексичко-семантичка и синтаксичко-прагматичка анализа)* – из прагматике, и Јелена Раденковић, *Предлошка реализација сликовне схеме ношења у српском језику* – из когнитивне семантике. Такође, кандидаткиња је била ментор при изради више мастер (дипломских) радова (из области синтаксе, когнитивне семантике, прагматике и стилистике), учествовала је у трима комисијама за одбрану докторске дисертације (кандидати: Катарина Цветковић и Соња Филиповић-Ковачевић – из когнитивне

лингвистике, Ивана Кнежевић – из функционалне стилистике), као и пет магистарских радова (из области синтаксе, семантике и стилистике).

Под њеним руководством у току је израда још једне докторске дисертације и једног магистарског рада (оба из синтаксе), као и више радова на докторским студијама и мастер радова.

III. Преглед и мишљење о досадашњем научном и стручном раду кандидата

Научни рад

Од књига објављених после избора у претходно звање коментарисаћемо само *Језик и моћ* (2008), а не и друго издање књиге *Semantika predloga – Studija iz kognitivne lingvistike* (иако оно није у потпуности исто као прво).

Књига *Језик и моћ* састоји се од већег броја тематски и методолошки обједињених радова, у којима се говори о различитим варијететима српског језика. Претежно је истраживачког карактера, али се бави и теоријским, односно термилошким аспектима појава у вези с тим варијететима.

Први део књиге садржи шест поглавља и носи назив „О бирократском језику“. У њему се, уз обиље примера, описује овај варијетет српског језика (који се протеже кроз различите стручне варијетете и који је важна одлика јавног језика) и расправља о терминима којима се он означава. Један одељак овог дела књиге посвећен је речи *хуман* у изразима као што су *хумана медицина*, *хумана генетика* и сл., која, по ауторкином мишљењу, добро илуструје слабу језичку културу, али и дух малограђанштине који се често може уочити у јавном језику.

Други део књиге садржи седам поглавља, а носи назив „О функционалној разуђености српског језика“. У њему се разматрају различити аспекти најважнијих функционалних стилова у српском језику. Анализирају се термини којима се означава постојање и стварање језичких варијетета (језичка диференцијација, варијативност, раслојавање, разуђивање и др.); расправља се о постојећим класификацијама језичких варијетета; описују се најважнији функционални стилови. Посебно треба истаћи обимно поглавље у којем се описују варијетети настали према медијуму остварења (говор – писање), разматра њихов међусобни однос и однос према диференцирању на скали формалност – неформалност и анализира терминологија у вези с тим појавама. Иначе, анализа терминологије изузетно је сложен и тежак подухват, будући да је та терминологија неуједначена, потиче из различитих школа, а означава појаве које су сличне или се преклапају (реч је о терминима као што су говорни језик, говорени језик, разговорни језик, колоквијални језик, фамилијарни језик / стил, на једној, одн. писани језик, књишки језик, на другој страни).

У овом делу књиге треба истаћи и приступе административном и научном језику, који су у нашој средини нови. Што се језика администрације тиче, пореде се, на примеру једног административног текста, приступи својствени функционалној стилистици и критичкој анализи дискурса; показује се да се на основу овог другог приступа особине које се првим приступом само запажају –

могу и објаснити, мотивисати. Што се језика науке тиче, анализирају се они његови аспекти који су обично занемарени – а то су, између осталог, субјективност, емоционалност и метафоричност. Овај део књиге садржи и студију – у нашој литератури досад најдетаљнију – о језику Радосава Бошковића.

Најзад, у другом делу књиге налази се и семантичка и социолингвистичка анализа глагола *одрадити*, урађена на корпусу од неколико стотина примера. У оквиру семантичке анализе разматра се *како* је префикс *од-* могао стећи значење које има у оквиру глагола *одрадити*; у оквиру социолингвистичке анализе разматра се *зашто* се то догодило. Закључује се да тај глагол сведочи о промењеном односу друштва према раду: „рад се свео на пуко задужење, посао који се у најбољем случају обавља онако како то неко тражи, а у најгорем отаљава; а у сваком случају ради се без унутрашњег мотива и осећања, наметнут је споља и служи искључиво заради“, а „свесрдна употреба тог глагола показује да се овај однос према раду и послу прихвата као нужан, неопходан, а вероватно и пожељан“ (стр. 291).

Трећи део књиге – „О текстовима“ – говори о врстама текстова у настави српског језика (при чему се рехабилитује појам експозитивног текста, који се у нашој методици занемарује од 60. година прошлог века), као и о два необична текста, заснована на језичкој игри: један је превод Данила Киша једне од „стилских варијација“ Ремона Кеноа, а други је песма *Лили Лалауна* Иве Андрића.

Од посебног је значаја чињеница да је у књизи Д. Кликовац дат детаљан, досад најпотпунији опис бирократског језика код нас. Размотрена су, такође, нека теоријска и термилошка питања у вези с функционалним раслојавањем која досад нису постављена; разрешена су појмовна и термилошка питања у вези с варијететима насталим на основу медијума испољавања (говор – писање); показано је да се језику науке и језику администрације може приступити шире него што се то по правилу чини. Детаљно су обрађене и неке посебне теме, нпр. језик Радосава Бошковића, глагол *одрадити*.

Студије и чланци

А) Питањима које смо поменули анализирајући књигу „Језик и моћ“ бави се Душка Кликовац и у другим својим радовима, које бисмо могли објединити насловом „Критичка анализа дискурса (проучавање односа између језика и моћи)“.

(1) Иако се то по наслову не би могло одмах закључити, то важи и за чланак „О стилским, идеолошким и утилитарним аспектима номинализације у српском језику“ (*Јужнословенски филолог*, 64, 2008). У њему се ауторка бави неким аспектима номинализације, одн. декомпоновања глагола, на које се у литератури посвећеној тим појавама мање скреће пажња. У питању су, најпре, стилски аспекти номинализације, од којих један аутоматски произлази из природе глаголских, одн. придевских именица: номинализовани исказ није сликовит као глаголски. Други аспект се огледа у томе што је номинализација постала обележје формалног језика; он није инхерентан самом процесу номинализације. У раду се, даље, разматра идеолошки аспект номинализације: она може бити начин да се објави моћ институције. На крају, номинализација има и утилитарни аспект – онда кад се њоме таје неке компоненте ситуације или кад се читава ситуација приказује ублажено.

За разлику од већине других србистичких радова, у којима се о номинализацији, одн. декомпоновању глагола говори углавном као о појави која иде укорак са развојем друштва и модернизације језика, у овом раду указује се на неке лоше аспекте номинализације, а нарочито на оне које проистичу из манипулативне намере говорника.

(2) У студији „Прилог критичкој анализи конверзације: дискурс моћи у лекарској ординацији“ (*Научни састанак слависта у Вукове дане*, 38/3, 2009), детаљно се анализира аутентичан разговор између лекара и пацијента (који се састоји од око 350 реплика), да би се пронашло на које начине се на језичком плану огледа позиција моћи оног првог, односно немоћи овог другог. Посматрају се следећи параметри: ко започиње и завршава разговор; ко коме одређује понашање; ко кога прекида у говору; ко коме поставља питања; ко усмерава разговор; која граматичка лица употребљава доктор, а која пацијент; шта значе потврдно „да“ и „добро“ доктору, а шта пацијенту; како доктор, а како пацијент говоре о болести и терапији; како доктор говори о онима који прописују терапију; колико доктор, а колико пацијент говоре формално; колико је образован пацијент, а колико доктор. Ти параметри упућују на то да доктор има искључиву моћ да управља разговором, толико да чак може да игнорише пацијентову жељу да уведе своје теме. Примећује се да моћ коју има доктор потиче из више извора, од којих је најважнији тај што је он представник одговарајуће институције. Закључује се да управо захваљујући тој институционалној моћи доктор може своје разумевање болести пацијенту да наметне као једино постојеће и исправно, чак и ако овога такво разумевање не задовољава.

Истичемо посебно чињеницу да је ово прво истраживање ове врсте дискурса код нас; доноси се закључци о језику медицине, релевантни не само за лингвистику и медицину него и за друштвену политику; даје се нека врста модела за будућа таква истраживања.

(3) У обимном раду „О критичким приступима у српској лингвистици – садашње стање и перспективе“ (у зборнику: *Srpska lingvistika – Serbische Linguistik*), München / Berlin 2010), даје се преглед истраживања у којима је примењен критички приступ језику – дакле, истраживања која се баве односом између дискурса и моћи, прецизније – начинима које друштвене групе или институције које поседују моћ користе текст и говор да би ту моћ злоупотребиле. Приказују се главне теме које су у нашој средини изучене на тај начин: политички дискурс, дискурс администрације (државне управе), дискурс институција, бирократски језик, дискурси науке и појединих струка, дискурс реклама, дискурс о жени. Закључује се следеће: „[...]теже је наћи јавни дискурс који не служи манипулацији него онај који јој служи. Може се рећи да пред српском лингвистиком у великој мери тек стоји задатак да утврди све начине на које се језик користи као средство завођења и преваре и све области у којима се то чини“.

Вредност овога рада посебно долази до изражаја ако се има у виду да је критички приступ језику у нашој средини тек у повоју. Ово је један од првих радова који се експлицитно бави том облашћу. Важан је зато што даје преглед досадашњих истраживања и наводи теме које би могле бити тако обрађене.

Б) Из области синтаксе објавила је кандидаткиња у међувремену три значајна рада.

(1) У првом од њих – „О презенту несвршених глагола за означавање будућих ситуација“ (*Научни састанак слависта у Вукове дане*, 38/1, 2009) – обрађује се употреба презента несвршених глагола у независним реченицама који означава будуће ситуације. Приказују се досадашња схватања, одређује се каква је природа тог значења, а затим се на корпусу разговорног језика (ексцерпирани су примери из корпуса разговорног језика С. Савић и В. Половине) испитује однос између тако употребљеног презента и футура. На крају се коментарише и слична употреба аориста и перфекта. У раду се запажају и одређене теоријске новине. Прво, тумачење по којем презент (као и аорист и перфекат) за будућност имају, заправо, релативно значење, будући да се ситуација одмерава не према тренутку говорења, него према неком будућем тренутку. Оно, међутим, што омогућава такво пребацивање у будући тренутак, јесте став говорника (сигурност, увереност и сл.). Такво значење презента, аориста и перфекта је, према томе, у исто време и релативно и модално – чиме се надилази традиционални приступ синтакси глаголских облика. Друго, уочавају се – на основу детаљне анализе примера из корпуса – суптилне разлике између презента за будућност и футура првог, што досад у литератури није био случај. Утврђује се да се будућа ситуација исказује презентом ако је блиска временски или метафорички (ако је уговорена, испланирана, утврђена конвенцијом, позната или јасна, емоционално блиска). Насупрот томе, футур означава ситуацију која је стварно или метафорички даља у будућности. Треће, примећује се да се употреба презента за будућност знатно проширила и налазе се ванјезички разлози за то. „У данашње време“, напомиње ауторка, „живот је до те мере организован и будућност до те мере испланирана да човек зна (или мисли да зна) шта ће му се догодити не само у блиској него и у даљој будућности. Таква употреба презента евоцира човека који, заваљен у удобну фотељу, шкљоца даљинским управљачем телевизора и чини му се да му је читав свет, па и будућност, на дохват руке“.

(2) У чланку „О месним клаузама у српском језику“ (*Научни састанак слависта у Вукове дане*, 40/3, 2011) детаљно се разматрају месне клаузе у српском језику – њихова значења и синтаксичке функције, као и значења и употреба њихових корелатива. Ауторка даје и свој одговор на питање које све клаузе треба сматрати месним. Анализа се заснива на примерима ексцерпираним из седам романа и две збирке приповедака, од Глишића и Лазаревића до савремених писаца, а коришћени су и примери из електронског корпуса и са интернета. Ово је студија о месним клаузама којима досад у литератури није посвећена већа пажња (осим студије П. Пипера, настале практично у исто време). Осим о самим месним клаузама, дају се нова запажања о природи и синтаксичкој функцији корелатива зависних реченица.

(3) У чланку „О глаголу *требати*: теорија, употреба и норма“ (*Наш језик*, XLII/3–4) најпре се оцртава семантика глагола *требати* и његово синтаксичко понашање; између осталог, указује се и на то да његова допуна не мора бити само у презенту него и у перфекту, а и на случајеве кад он нема модално значење. Затим се предочава књижевнोजезичка норма у вези са случајевима кад има допуну у виду другог глагола: приказују се и коментаришу главне идеје из досадашње граматичке

и нормативистичке литературе о том глаголу и наводе релевантни примери. Утврђује се да је језичко осећање у вези с овим глаголом знатно помућено балансирањем између комуникативних потреба и важеће књижевнојезичке норме (због чега се срећу конструкције као *ја треба*, *ја би требало*, *ја бих требало* и сл.). На крају се предлаже нова норма у вези с глаголом *требати* (по којој он, чак и онда кад као допуну има други глагол, може бити лични, тј. персонални) и отвара се једно шире теоријско питање у вези с безличним конструкцијама уопште. У раду се, дакле, предлаже нова књижевнојезичка норма у вези с глаголом *требати*, чији би циљ био да поново успостави здраво језичко осећање у вези с овим глаголом. Тај предлог, формулисан и засебно, усвојила је Комисија за синтаксу Одбора за стандардизацију српског језика и предложила Одбору да га усвоји.

В) У област *лексичке и синтаксичке семантике*, која спада у посебна кандидаткињина интересовања, можемо сврстати више радова.

(1) У чланку „О метафоричкој концептуализацији неких апстрактних појмова из домена моралности“ (*Српски језик*, XI / 1–2, 2006) ауторка, полазећи од афоризма који каже да је неким *лакше да одрже говор него реч*, ауторка, испитује метафоричко разумевање појма *обећање* и домена моралности уопште. Другим речима, утврђују се појмовне метафоре помоћу којих се ствара појам обећања а које се препознају у изразима којим се о обећањима говори; затим се разматрају и појмови чврстине и тврдоће (*чврсто обећање*, *тврда реч*), као и појмови *морала / моралности, доследности, одлучности*. Рад се заснива на грађи од 1000 примера са речју *обећање* из електронског корпуса савременог српског језика, као и РСАНУ. Наглашавамо да се овде обрађује метафоричка концептуализација појмова који досад у српском језику нису били проучени.

(2) У чланку „*Ljubav i jezik*“ (*Ljubav i psihijatrija* [реферати са семинара *Ljudi govore*, одржаног 12. и 13. 12. 2005], Beograd 2007) утврђује се како се љубав концептуализује посредством српског језика; то се чини тако што се разматра каквим се граматичким и лексичким средствима користи говорник српског језика кад прича о љубави и како се препознају појмовне метафоре помоћу којих се тај појам разуме. Метафоре за концептуализацију *љубави* и граматичко понашање те именице (облици њених допуна) указују на тзв. народну теорију о љубави (тј. на лаичко, општеприхваћено схватање шта је то љубав); у раду се таква теорија подробно износи. На крају се разматра, на основу података из Асоцијативног речника српског језика, како се асоцијације у вези с појмом *љубав* слажу са појмовима који се јављају у метафоричкој концептуализацији тог појма.

(3) После књиге *Metafore u mišljenju i jeziku* (2004), Душка Кликовац одговара на питање „Шта је то метафора?“ (*Књижевност и језик*, LV: 1–2, 2008). При томе, она указује на два главна схватања метафоре – а то су метафора као стилска фигура и метафора као механизам за стварање нових лексичких значења – а затим се чини покушај да се ти приступи обједине полазећи од метафоре као когнитивног механизма. Даље се прави разлика између појмовних метафора, које служе разумевању једног појма као другог, и сликовних метафора, помоћу којих се једна појава види као друга, а затим се нуди нова когнитивистичка дефиниција метафоре, која обухвата оба процеса. Објашњава се да и појмовне и сликовне

метафоре могу бити и стилско средство и лексички механизам, и износе се сличности и разлике међу њима. Такође се коментаришу неки случајеви појмовних метафора о којима се мање говори, као и случајеви у којима се сликовне и појмовне метафоре комбинују. Ауторка даје новову дефиницију метафоре, по којој је метафора *виђење или разумевање* једне појаве као друге (у досадашњој когнитивистичкој литератури помиње се само разумевање, будући да се сликовне метафоре нису узимале у обзир). Сходно томе, детаљно се разматрају разлике између појмовних и сликовних метафора и утврђује се да се оне могу комбиновати. У библиографији се наводи целокупна литература која подразумева когнитивистички приступ метафори до тренутка кад је рад објављен.

(4) У раду „Предлошка значења у настави српског језика као страног: случај предлога *у* и *на*“ (у зборнику: *Српски као страни језик у теорији и пракси*, Београд 2007) анализира се употреба предлога *у* и *на* – најпре случајеви у којима се с истом именицом могу употребити оба предлога (са даљом поделом на групе примера: *у / на броду* – кад се употребом предлога перспективизује објект који означава именица, *у / на месту* – кад лексема мења значење у зависности од употребљеног предлога, *у / на светлости* – кад именица задржава исто значење, али је однос између објекта и онога што се *у / на* њему налази другачији, *у / на тањиру* – кад је предмет другачији у зависности од тога да ли је уз његово име употребљен предлог *у* или *на*), а онда и случајеви кад две именице имају слична значења, али је уз сваку од њих могућ само један, односно други предлог (*у поткровљу – на тавану*, *у Африци – на континенту*, *у болници – на клиници* итд.). Наводи се и анализира велики број примера. Чланак је значајан и у практичном и теоријском погледу. Што се практичне стране тиче, предавачу српског језика као страног указује се на начин на који може да објасни употребу предлога *у* и *на*, која често изгледа произвољна – што је важно нарочито зато што су предлози традиционално тешка лекција за усвајање. Што се теоријске стране тиче, потврђује се не само да су значења предлога организована око прототипа него и да у разумевању језика, поред познавања језика, велику улогу игра и знање о свету.

(5) Душка Кликовац посветила је и читаву студију једном предлогу, и то предлогу *уз*: „О семантици и употреби предлога *уз*“ (у зборнику: *Семантичка проучавања српског језика*, Београд, 2008). Ова студија урађена је на теоријско-методолошким основама когнитивне семантике. Приказује се значењска мрежа овог предлога, тако што се утврђују појединачна значења (укупно 19) и везе међу њима. Полази се од централног, прототипичног значења, а затим се друга значења мотивишу везом с њим. Нека значења добијена су метафоричким преношењем просторних у апстрактне домене људског искуства. Утврђује се, између осталог, да не постоји ниједна семантичка компонента која би била заједничка свим значењима, због чега је семантичка категорија предлога *уз* одличан пример категорије организоване око прототипа. Рад је базиран на грађи од 1000 примера из електронског корпуса савременог српског језика. У њему се, такође, утврђује да се овај предлог данас шири у новинарском језику, и објашњава се да он погодује семантичким, синтаксичким и стилским захтевима које тај језик мора да задовољи. Примећује се и да се он у том језику семантички „троши“, тј. употребљава као пуко средство да се реченица продужи. Напомињемо да предлогу *уз* није била посвећена пажња у нашој литератури (осим одреднице у РМС постоји још само један рад).

Г) Лингвистика текста и прагматика

(1–2). Овде ћемо поменути, прво, два чланка о заменицама: „Неколико речи о заменицама у српском језику: предлог класификације и одговарајуће терминологије“ (*Научни састанак слависта у Вукове дане*, 39/3, 2010) и „Могу ли све заменице стати у једну табелу (Један предлог класификације заменица)“ (*Књижевност и језик*), LVII: 1–2. У овим радовима се, након разматрања семантике заменичких речи у српском језику (заменица и заменичких прилога), предлаже нова њихова класификација. Утврђује се, наиме, да се у значењској структури свих заменичких речи може приметити компонента лица – учесника у комуникацији. Заменице које се традиционално називају личнима ту компоненту имају као једину, оне које се називају присвојнима као главну, а оне које се називају показнима као споредну (па заменице *овај*, *овакав*, *оволики* подразумевају простор близак говорнику, заменице *тај*, *такав*, *толики* простор близак саговорнику, а заменице *онај*, *онакав*, *онолики* простор близак лицу које не учествује у комуникацији, одн. далек од обају саговорника). На те заменице – за које се у раду предлаже термин *личне* – надовезују се тзв. неличне именичке, присвојне и показне заменице – оне које не разликују лица. На тај начин се утврђује да се све заменичке речи могу поделити према двама критеријумима: према својој семантичкој структури и према томе да ли разликују лица. То омогућава да се све прикажу једном једином табелом. Ауторка предлаже класификацију заменица која је кохерентнија и једноставнија од досадашњих подела. Као таква, она би, по њеном мишљењу, била прихватљивија и у настави српског језика.

(3) Занимљив је и иновативан рад „О употреби показних речи у српском језику“ (*Когнитивнолингвистичка проучавања српског језика*, Београд: САНУ). У нашој граматици је познато да показне речи у српском језику – за разлику од таквих речи у другим словенским, па и индоевропским језицима – деле простор на три дела: онај који је близак говорнику, који је близак саговорнику и који је далеко од обојице. У раду се, на корпусу из разговорног језика, утврђује да осим тог физичког простора постоје и друге врсте простора, које се метонимијски и метафорички надовезују на тај физички простор: то су простори намене, поседовања, знања, сећања, емоционални простор и простор важности (па говорник употребљава, на пример, заменичку реч за 1. лице не само за оно што му је физички близу него и за оно што му је намењено, што поседује, што зна, чега се добро сећа, што му је емоционално блиско и оно што му је важно). У раду се, такође, разматрају разлози због којих говорник употребљава заменицу за 2. лице *тај* да би упутио на делове свог претходног текста и на елементе саговорниковог текста (у питању је, дакле, ендофоричка употреба те заменице). Овај и овакав рад могао би се сматрати пионирским у србистици, будући да о употреби показних речи за различита лица практично није било релевантне литературе. Уз то, утврђује се да се у основи те употребе, колико год она била компликована, може уочити јасна логика.

(4). Поменућемо овде и обиман рад дугачког назива: „О семантици текстуалних конектора у српском језику који се састоје од предлога месних значења и поименичене заменице *тај* (*пored тога*, *уз то*, *наспрoт томе*, *поврх*

тога, при томе, према томе, иза тога, на то)“ (Зборник Матице српске за славистику, 73, Нови Сад, 2008). У њему се анализира употреба текстуалних конектора *пored тога, уз то, насупрот томе, поврх тога, при томе, према томе, иза тога и на то*. Затим се утврђује да се употреба предлога *пored, уз, насупрот, поврх, при, према, иза и на* у оквиру тих конектора може мотивисати њиховим основним, просторним значењима. На крају се испитује шта таква употреба предлога с месним значењем говори о метафоричкој концептуализацији текста. Примери (најмање тридесет њих за сваки конектор) узети су из електронског корпуса савременог српског језика. Употреба ових конектора није била детаљније проучена, а ни о самим текстуалним конекторима код нас нема много литературе. Дају се и напомене о разлици између закључивања и узрочно-последичног односа, о којој у литератури има различитих мишљења.

Д) Методика

(1) „Конвенционалне менталне слике у настави српског језика“ (Књижевност и језик, LIII: 3–4, 2006). Док се у настави српског језика и књижевности појам слике по правилу везује за књижевно дело, у овом раду се разматра појам конвенционалних менталних слика, које су ствар језика уопште, будући да у великој мери сачињавају његов семантички слој. Даје се теоријско објашњење тог појма, коме је нарочита пажња посвећена у когнитивној лингвистици, и нуди се неколико примера његове употребе у наставној пракси – како у процесу богаћења речника, тако и у подучавању неким граматичким питањима. Истичемо чињеницу да се први пут у методици експлицитно каже да менталне слике постоје и за појмове који су обични и свакодневни, који нису резултат нарочите маштовитости нити способности уобразиље. Истиче се да се сам процес разумевања језика састоји управо од претварања језичких знакова у такве слике. Дају се конкретни примери како се, захваљујући освешћивању менталних слика које сви имамо, настава српског језика може учинити занимљивијом.

(2) „О употреби вицева у настави српског језика“ (Књижевност и језик, LVI: 3–4, 2009). У раду се најпре разматрају особине вицева захваљујући којима се они могу применити у настави српског језика; наводе се њихове добре стране (то су кратки, заокружени, привлачни текстови, написани разумљивим језиком) и лоше (смех који изазивају може одвући пажњу од језичке појаве коју они треба да илуструју, а дејство вица је једнократно: он се одмах „потроши“). Анализирају се начини на које виц може указати на неку језичку појаву (било тако што је његов хумористички ефекат заснован управо на некој језичкој појави, било тако што је у самом језику вица нека језичка појава истакнута). Износе се идеје о томе на које начине се могу искористити у наставне сврхе – као увод у лекцију, као лингвометодички предлогак, као текст на коме ће се одређена језичка појава увежбавати, или у склопу задатака за такмичења. Затим се наводи које се језичке појаве могу успешно обрађивати, одн. увежбавати помоћу вицева. Расправља се о томе какав виц треба, а какав не сме да буде да би се успешно употребио у настави. На крају се назначују циљеви који би се могли постићи употребом вицева. Напомињемо да се вицеви у уџбеницима српског језика појављују тек у најновије време, што је разлог што се у досадашњој методичкој литератури уопште не помињу; ово је први рад са том темом. Што се методичке стране тиче,

наставницима се дају конкретна упутства о томе како се вицеви користе у настави (даје се педесетак примера, са коментарима).

Ђ) Правопис (Интерпункција)

Поводом новог, другог издања Правописа МС, Душка Кликовац је објавила два чланка која се тичу интерпункције: „О обради запете у новом издању Правописа српског језика (Матица српска, 2010)“ (*Књижевност и језик*, LVIII: 1–2) и „О обради интерпункције у старом и новом издању Правописа српског језика (Матица српска, 2010)“ (*Књижевност и језик*, LVIII: 3–4). У њима се детаљно наводе и анализирају разлике у обради интерпункцијских знакова између два издања Правописа српског језика Матице српске – оног из 1993. и оног из 2010. године. Закључује се да ново издање Правописа прописује нека другачија термилошка и укида нека постојећа графичка решења (при чему је и једно и друго остало без образложења), а да су у самој главнини текста разлике више формалне него суштинске природе: правила су преформулисана и скраћена, објашњења су углавном избачена, унесени су неки нови примери. При томе измене углавном снижавају квалитет Правописа. Указује се и на грешке у новом издању Правописа и предлажу се допуне, нарочито у вези с употребом зареза.

Е) Приручна литература

Иако намењена основној школи, желимо да истакнемо овде и кандидаткињину *Граматiku српског језика за основну школу*, коју је за употребу препоручио Одбор за језик Вукове задужбине.

Научна и стручна активност. Кандидаткиња др Душка Кликовац спада међу најактивније и најангажованије српске лингвисте. О томе сведочи њено учешће у научним пројектима које финансира Министарство за науку Републике Србије (у оквиру једног од њих била је ангажована на потпројекту „Синтакса сложене реченице“), учешће (са рефератом) на више националних и међународних научних скупова (да поменемо само *Internationale Konferenz Serbian Linguistics: Setting the Agenda*, Humboldt-Universität zu Berlin, Berlin, 11–13. 12. 2008, са рефератом *О критичким приступима у српској функционалној стилистици и социолингвистици – садашње стање и перспективе*), ангажовање као члана радне групе за израду *Предлога образовних стандарда за крај обавезног образовања* (Београд: Министарство просвете и спорта Републике Србије / Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, 2007) итд. Члан је Комисије за синтаксу Одбора за стандардизацију српског језика и Савета за језик Радио-телевизије Србије, члан управе Друштва за српски језик Србије и редакције часописа „Књижевност и језик“. Од 2004. до 2008. г. била је уредник за језик часописа „Свет речи“.

Редовно држи предавања на семинарима српске језичке културе које организује Задужбина Илије М. Коларца, као и на семинарима за наставнике и професоре српског језика које организује Друштво за српски језик. Држи предавања и на лингвистичким семинарима у Истраживачкој станици „Петница“. Године 2007. одржала је циклус предавања под насловом „О метафори“ у Задужбини И. М. Коларца.

Ово је само део научног и стручног ангажмана др Душке Кликовац, и то онај део који се односи на период после претходног избора у звање ванредног професора.

Наставна и наставничка активност. Кандидаткиња др Душка Кликовац предаје, као наставник, Синтаксу српског језика, Лингвистику текста и прагматику и Функционалне варијетете српског језика, и то већем броју студијских група Филолошког факултета у Београду. За сваки од ових предмета урадила је скрипта, доступна на сајту Филолошког факултета. Осим тога, од избора у звање ванредног професора под менторством кандидаткиње др Душке Кликовац одбрањен је један магистарски рад: Бојана Милосављевић, *Форме учтивости у српском језику (лексичко-семантичка и синтаксичко-прагматичка анализа)* и четири мастер (дипломска) рада (из области синтаксе, когнитивне семантике, прагматике и стилистике). Такође, учествовала је у једној комисији за одбрану докторске дисертације (Катарина Цветковић, из области когнитивне семантике), као и пет магистарских радова (из области синтаксе, семантике и стилистике).

Под кандидаткињиним менторством у току је израда двеју докторских дисертација (из области синтаксе, одн. прагматике) и два магистарска рада (из области синтаксе, одн. когнитивне семантике), као и више мастер радова.

IV. Испуњеност других услова за избор. Увидом у приложену документацију, као и у рад и радове кандидаткиње, Комисија закључује да су у потпуности испуњени формални (законски и статутарни) и суштински услови за избор др Душке Кликовац у звање редовног професора.

V. Предлог Комисије. На основу свега што је речено и што је Комисији познато, једногласно и свесрдно предлажемо Изборном већу Филолошког факултета у Београду да др Душку Кликовац изабере у звање редовног професора за ужу научну област Српски језик, предмет Савремени српски језик.

Београд, 15. фебруар 2012.

Комисија:

(др Мирослав Николић, ред. проф.)

(др Првослав Радић, ред. проф.)

(др Владислава Ружић, ред. проф.)